

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

STELIAN TĂNASE
ELENA VIJULIE

DINASTIA

CUPRINS

CAROL I	5
CAPITOLUL ÎNTÎI - Descălecatul.....	7
CAPITOLUL DOI - Criza dinastică.....	14
CAPITOLUL TREI - Criza orientală.....	24
CAPITOLUL PATRU - Coroana de Oțel.....	35
CAPITOLUL CINCI - Afaceri de familie.....	45
CAPITOLUL ȘASE - România Felix	54
CAPITOLUL ȘAPTE - Consiliu de Coroană.....	61
CAPITOLUL UNU - Urcarea pe tron.....	75
CAPITOLUL DOI - Marele Război	78
CAPITOLUL TREI - O poveste de iubire.....	87
CAPITOLUL PATRU - Jocuri interzise	94
CAPITOLUL CINCI - România Mare.....	100
CAPITOLUL ȘASE - Glorie și amărăciuni.....	110
CAPITOLUL ȘAPTE - Sfirșitul unui mare rege	118
FERDINAND I	73
CAPITOLUL ÎNTÎI - Urcarea pe tron	75
CAPITOLUL DOI - Marele Război.....	78
CAPITOLUL TREI - O poveste de iubire.....	87
CAPITOLUL PATRU - Jocuri interzise	94
CAPITOLUL CINCI - România Mare.....	100

CAPITOLUL ȘASE – Glorie și amărăciune	110
CAPITOLUL ȘAPTE – Sfirșitul unui mare rege	118
CAROL AL II-LEA	123
CAPITOLUL ÎNTÎI – Restaurația	125
CAPITOLUL DOI – Omul providențial	131
CAPITOLUL TREI – Nori negri deasupra Europei	137
CAPITOLUL PATRU – Dictatura regală	150
CAPITOLUL CINCI – Sfirșit de domnie	162
MIHAI I.	171
CAPITOLUL ÎNTÎI – Din nou rege	173
CAPITOLUL DOI – Stalingrad și după	180
CAPITOLUL TREI – Yalta sînt eu	188
CAPITOLUL PATRU – Abdicarea	202
CAPITOLUL CINCI – Un exil fără speranță	214
Bibliografie generală	217

CAPITOLUL ÎNTÎI

Descălecatul

Conservatorii și liberalii deopotrivă hotărăsc să îl detroneze pe Alexandru Ioan Cuza. Motivul: mandatul său se apropia de sfârșit și exista pericolul ca Puterile garante să ceară desfacerea Unirii din 1859. Ne amintim că decizia Franței, Rusiei, Turciei, Angliei, Austriei era că Unirea trebuia înfăptuită cu doi domni și două capitale. Numai manevrele iscusite ale politicianilor români au adus pe tron aceeași persoană în Țara Românească și în Moldova: colonelul Alexandru Ioan Cuza. Odată cu încheierea mandatului său în 1866, nu se știa ce atitudine vor lua Puterile garante.

Ideea unui domn străin, rudă cu marile monarhii europene, circula mai demult, încă de pe vremea Divanurilor ad-hoc. Sosise momentul să fie folosită pentru consolidarea tînărului stat român. Detronarea lui Cuza din noaptea de 10/11 februarie 1866 a avut drept acest lucru¹. Pentru a fi siguri că lucrurile se vor petrece așa cum au convenit complotiștii, Ion C. Brătianu pleacă încă din noiembrie 1865 incognito în Occident (la Paris) ca să obțină sprijinul împăratului

¹ Eleodor Focșeneanu, *Istoria Constituțională a României 1859 – 1991*, Buc., Ed. Humanitas, 1992, p. 19

Napoleon al III-lea în ideea unui principe străin pe tronul de la București. Complotul pentru detronarea lui Cuza era deja urzit la acea dată. La detronarea lui Cuza, în noaptea 10/11 februarie, o Locotenență Domnească îi ia locul și îl proclamă pe contele Filip de Flandra drept domn. O săptămână mai târziu, Filip de Flandra refuză oferta.

Lucrurile se complică. Principatele Unite trec prin clipe dificile. Dacă Franța, Anglia, Italia susțin păstrarea unirii din 1859, Rusia, Austria și Turcia refuză. Ion C. Brătianu, plecat din țară, se gîndește la un alt principe, de data asta german, Carol de Hohenzollern-Sigmaringen, înrudit atît cu regele Prusiei, cît și cu împăratul Franței. În ziua în care Filip de Flandra trimite refuzul său la București, de Vinerea Patimilor, Ion C. Brătianu se află deja la Düsseldorf.

Ion C. Brătianu cere audiență la principele Carol Anton de Hohenzollern-Sigmaringen, guvernator militar al provinciei Rinului și Westfaliei. Îi explică de ce a venit. La 31 martie, dimineața, într-o audiență care ține trei ore, Brătianu, în numele Locotenenței Domnești și cu avizul împăratului Napoleon al III-lea, spune că dorește să-l propună poporului român ca domn pe al doilea fiu al principelui. Brătianu nu se așteaptă să îl întîlnească și pe cel căruia i se oferea coroana. Din fericire, Carol se afla la Düsseldorf, într-un scurt concediu, venit pentru săptămîna mare a Paștelui (catolic). Normal, ar fi trebuit să se afle la Berlin, unde servea ca locotenent al Regimentului 2 gardă. *Mai ales*, spune prințul, *că ne pregătim de război*. Austria și Prusia erau în pragul unui conflict armat. În aceeași zi, la ora șase, Brătianu îl revede pentru două ceasuri pe prinț. Îi oferă coroana Principatelor Unite. Carol, un tînăr de 27 de ani (Brătianu are atunci 45, născut în 1821), nu refuză propunerea, dar cere să se consulte mai întîi cu regele Prusiei, Wilhelm, șeful Casei Hohenzollern. Carol pleacă la Berlin, iar aici discută cu regele Wilhelm și cancelarul Bismark. Este avansat căpitan al Regimentului 2

gardă. Ion C. Brătianu pleacă la Paris să negocieze la Curtea împăratului Napoleon. Tot la Paris se desfășoară în acel timp conferința Puterilor garante în legătură cu situația din Principate. Dezbinarea dintre puterile europene a salvat atunci situația Unirii.

Locotenența Domnească hotărăște să organizeze un plebiscit care să arate clar voința țării. La 8 aprilie, rezultatul plebiscitului, la care se prezintă cetățenii cu drept de vot, este: 685 969 voturi pentru și 224 împotriva. Cinci milioane de români se pronunță astfel pentru Carol, domn al Principatelor române. Conferința de la Paris continuă să recomande desfacerea Unirii și alegerea a doi domni pămînteni. Regele Prusiei se pregătește de război cu Austria și nu vrea să contrarieze Rusia, deci nu se pronunță favorabil. Dar Carol, după o întrevedere cu cancelarul Bismark, s-a decis să accepte. Politicienii români se folosesc de tactica faptului împlinit. Cum au făcut și în 1859, cu ocazia Unirii. De altfel, același lucru sugerează și Bismark. Berlinul nu poate sprijini pe față aducerea unui Hohenzollern pe tronul de la București, dar ar accepta situația dacă ea s-ar produce. Totul depinde acum de hotărîrea prințului Carol. Conferința de la Paris se blochează și riscă să compromită Unirea prin prelungirea provizoratului. Ion C. Brătianu, însoțit de Ion Bălăceanu, agentul nostru diplomatic la Paris, se află la Düsseldorf. Ei îi prezintă lui Carol hotărîrea românilor de a sfida Puterile garante ostile. Cei doi emisari află decizia principelui Carol – el acceptă propunerea – și hotărăsc să pornească spre București.

Patru zile mai târziu, principele Carol pleacă în cel mai mare secret spre România. E o zi ploioasă. La 10.00 își ia adio de la rude. Schimbă uniforma militară cu haine civile. Traseul cu trenul îl duce la Bonn. Dimineață ajunge, prin Mainz și Darmstadt, la Freiburg. Puțin după prînz ajunge în Elveția, la Zürich. Vremea e tot proastă. Plouă torențial și e frig. Carol călătorește incognito, ferindu-se să nu fie recunoscut.

Rezultatul plebiscitului îi este deja cunoscut. Scrisorile și mesajele de felicitare care sosesc riscă să avertizeze însă autoritățile austriece. Bagajele lui Carol au fost curățate de monogramele care ar fi deconspirat vameșilor și polițiștilor adevărata identitate a prințului. La Zürich i se eliberează un pașaport pe numele Karl Hettingen, negustor ce merge la Odesa. Călătoria cu trenul continuă, prin Augsburg, München. Pentru a nu da de bănuț, Carol stă într-un vagon clasa a doua, separat de însoțitori. La Salzburg, unde se află granița dintre Bavaria și Austria, are loc controlul bagajelor și documentelor. Trenul, după o călătorie de noapte, sosește la Viena dimineață. Gara e plină de trupe. Războiul este iminent. Dacă cineva l-ar deconspira, Carol ar fi făcut prizonier pentru că este ofițer prusac. Ar putea fi chiar mai rău, dacă ar fi luat drept spion. Traversează Viena într-o birjă, pentru a prinde legătura de Pesta din altă gară. Pericolul de a fi recunoscut este mare.

Trenul oprește la Bratislava (Pressburg) și aici gara e plină de trupe. La Pesta trenul ajunge la ora cinci după-amiază. După încă o călătorie de noapte, în zori, trenul intră în gara din Timișoara, pe atunci un oraș austriac. Ca peste tot, peroanele sînt pline de militari. La ora nouă, trenul ajunge la Baziaș, ultima gară a acestei periculoase călătorii. Carol a călătorit la clasa a doua, în civil, cu ochelari fumurii pe nas, ascuns în spatele unui ziar pentru a nu fi recunoscut. Din cauza transporturilor de trupe, trebuie să aștepte un vapor care îl va duce mai departe pe Dunăre. Cursele regulate au fost rechiziționate de armată. Așteptarea se prelungește două zile. În Principate nu există căi ferate și trenuri. Este primul contact cu noua lui țară. Pînă atunci locuiește într-un hotel mic și mizer. Are două zile timp să scrie scrisori, să se plimbe pe malul Dunării, să vadă micul oraș. Dar mai ales să își pună gîndurile în ordine.

Respectiv În memoriile sale, Carol își amintește cele două zile petrecute în așteptarea vaporului de la Belgrad. „Seara, întreaga societate cină în odaia care servea de restaurant și unde se adunară funcționarii din Baziaș, începînd să discute politică. Se vorbi și despre alegerea prințului Carol de Hohenzollern la tronul României și mulți se exprimară în chip foarte puțin plăcut despre acest eveniment: «Noul prinț va ajunge tot atît de imposibil ca și Cuza». «N-o să treacă mult și o să-l gonească românii și pe acesta!»“, și altele asemenea. Unul citi într-o gazetă că turcii ar fi năvălit și că s-ar fi dat cîteva lupte. Carol ascultă toate acestea Dumnezeu știe cu ce gînduri. Vaporul mult așteptat, în sfîrșit, trase la chei. Sosi pe neașteptate de la Pesta, cu trenul, venit de la Paris, și Ion C. Brătianu. Cei doi vor călători pe același vapor spre țară. Principele s-a instalat, ca de obicei, la clasa a doua. Aici, „între saci și lăzi de bagaje“, îi scrie o scrisoare împăratului Franz Josef, la Viena, asigurîndu-l că dorește relații prietenești. Tocmai ieșea de pe teritoriul imperiului habsburgic. La Orșova, vaporul ajunge după trei ore și jumătate lungi de călătorie prin mărețul peisaj al Porților de Fier. În aceeași zi sosește la Turnu Severin. E Duminica Rusaliilor.¹

Prințul Carol îi spune căpitanului că e negustor și merge la Odesa, dar coboară să se plimbe cîteva minute. Abia după ce pasagerul de la clasa a doua face cîteva pași, comandantul vasului înțelege pe cine transportase: „Pe Dumnezeul meu dacă ăsta nu a fost prințul de Hohenzollern!“ Prefectului, nedumerit de însoțitorul său, Ion C. Brătianu îi spune: „Salută-l pe Domnitorul României!“ Mulțimea curioasă privește. E duminică după-amiază, lumea a ieșit la plimbare fără să bănuiască ce se întîmplă. Ion C. Brătianu telegrafiază la București că au ajuns cu bine. De teama unei expediții turcești la nord de Dunăre – la Rusciuk erau masate trupe sub

¹ *Memoriile Regelui Carol I al României. De un martor ocular*, vol. 1, Buc., Ed. Machiavelli, 1994, p. 25

Respe comanda lui Omer Paşa –, se cere prudență. Constantinopolul nu agreează ideea unui prinț străin pe tronul de la București. Turcii doresc desfacerea Unirii. Pericolele nu s-au sfârșit. Într-un poștalion tras de opt cai, prințul Carol pornește spre capitala noii sale țări. E deja opt seara. Spre patru dimineața au ajuns la Jiu. La ora șase sînt la Craiova, unde îl așteaptă populația. Carol răspunde aclamațiilor cu o scurtă alocuțiune din cîteva cuvinte. Se formează un cortegiu, cu dorobanți și trăsuri ale orășenilor. Populația entuziastă aruncă flori. Pe o vreme frumoasă, cortegiul ajunge la Slatina. Carol trece Oltul cu podul plutitor. Mulțimi pe ambele maluri aclamă. Înainte de inserat, Carol este primit de locuitorii Piteștiului. Țărani, tîrgoveți, militari, arcuri de triumf ridicate de autorități. De la București au venit Ion Ghica, ministrul de Externe, și generalul Golescu, membru al Locotenenței Domnești. Mai tîrziu vine și Dimitrie Sturdza.

Carol înnoptează la Golești. Primul decret care i se dă la semnat este grațierea mitropolitului Moldovei, Calinic Miclescu, care condusese după detronarea lui Cuza o mișcare separatistă în Moldova. A doua zi dimineață la ora opt, cortegiul pleacă spre București. Ultima zi a călătoriei atinge traseul Găești-Titu-București. O escortă călare îl însoțește. La Ciocănești, pe moșia boierului Dimitrie Ghica, domnitorul Carol schimbă ținuta de călătorie cu una oficială, îmbracă fracul pentru a-și face intrarea în București. Pe la două post-meridian se văd turlele Bucureștiului. Solemnitatea are loc la Băneasa, în apropierea castelului neterminat al lui Bibescu. Primarul Dimitrie Brătianu, fratele lui Ion C. Brătianu, îl întîmpină pe noul domn. Sînt 30 000 de oameni adunați la Băneasa. Semn bun, începe ploaia. Prima după trei luni de secetă. Carol împreună cu generalul Golescu și Ion Ghica, într-o trăsură cu șase cai, pornesc spre oraș. Este urmat de multe oficialități civile și militare. Un regiment de ulani merge în frunte. Convoiul o ia pe șoseaua Kiseleff, apoi pe

Re Podul Mogoșoaiei, unde casele sînt decorate cu flori și covoare. E nevoie de un ceas și jumătate pentru a traversa orașul pînă la Dealul Mitropoliei. Se aud salve de tun, urale, clopotele orașului bătînd. Mitropolitul Nifon, în veșminte de aur, înconjurat de preoți în odăjdii strălucitoare, îl întîmpină. Carol sărută Biblia. În biserică se află miniștri, alte oficialități. Are loc un *Te Deum*. Apoi cortegiul trece în Camera Deputaților, aflată chiar lângă Mitropolie. Președintele Camerei, Costache Epureanu, îl întîmpină. Tribunele sînt pline de lume care aclamă neîntrerupt. Colonelul Nicolae Haralamb, membru al Locotenenței Domnești, citește formula jurămîntului: „Jur a păzi legile României; de a menține drepturile sale și integritatea teritoriului“. Carol spune pe românește „Jur“. Apoi ține un scurt discurs.

După încheierea ceremoniei, convoiul traversează orașul în sens invers, spre Palat, fosta Casă Golescu, unde fusese găzduit și Alexandru Ioan Cuza. Aici se adună membrii guvernului provizoriu. La ora șase, are loc un prînz pentru oficialități. Seara, domnitorul Carol face o scurtă plimbare prin centrul orașului. La ora 22.00, Locotenența și Guvernul se strîng la Palat pentru a-și oferi demisiile și a permite domnitorului să formeze primul guvern. Începe o nouă epocă.

CAPITOLUL DOI

Criza dinastică

În 1866, la 10 mai, Carol era un tânăr de 27 de ani abia impliniți. Se născuse în 1839, la 20 aprilie. Părinții săi: prințul Karl Anton de Hohenzollern-Sigmaringen și Josephina de Baden. Era al doilea fiu, după primul născut al familiei, Leopold, cu patru ani mai mare. După Carol s-au născut Anton, în 1841, Frederich Eugen în 1843 și Marie Luise în 1845. Chiar în anul în care devine domn al Principatelor Unite, 1866, în familie se petrece o tragedie. Anton este rănit grav în lupta dintre austrieci și prusaci de la Königgrätz și moare. Avea 25 de ani.

Prințul a sosit incognito la București. Aducerea sa pe tron a fost rodul unei manevre îndrăznețe, derulată în mare secret. Firele complotului duc la împăratul Napoleon al III-lea al Franței și la Otto von Bismark, cancelarul Prusiei. Dar este pus la cale la București de politicieni ca Ion C. Brătianu, C.A. Rosetti, liberali, și Lascăr Catargiu, conservator. Firește, înrudirea domnitorului cu familia monarhice din Europa a fost un argument care a cântărit greu. Marea întrebare era: vor recunoaște Puterile garante Unirea? Austria și Rusia se consideră înșelate și nu sînt de acord. Ele cer revenirea la situația din 1859 – două capitale, doi domnitori, nu un

singur domnitor și pe deasupra și principe străin. Turcia masează trupe la sudul Dunării. Situația e critică. Noul regim are nevoie să se întărească pe plan intern. După două luni, textul noii Constituții este gata. Carol urcă din nou Dealul Mitropoliei și depune jurământul. A fost una dintre cele mai democratice Constituții din Europa. Principatele Unite devin o monarhie constituțională. Libertatea presei și a vieții politice era garantată.

Politica faptului împlinit a jucat și de data asta un rol. Românii și-au conferit o Constituție fără să consulte Puterile garante. Agenții diplomatici români duc negocieri intense la Paris, Londra, Viena, Sankt Petersburg și Berlin.

Pe această hartă, capitala Imperiului otoman e un punct fierbinte. Sultanul înțelegea să își exercite suzeranitatea în vechile condiții, indiferent de schimbarea care se produsese la București. Domnitorul Carol hotărăște să meargă la Istanbul. În octombrie 1866 el face prima sa călătorie ca domnitor al Principatelor Unite dincolo de granițe. Drumul a început cu trăsura pînă la Giurgiu, apoi cu un vas pe Dunăre și a continuat cu trenul, și iar cu trăsura, pînă la Varna. De aici Carol și suita sa se îmbarcă pe un iaht trimis de sultan, drumul continuă pe Marea Neagră pînă la Istanbul, unde ajunge la 12 octombrie. Este găzduit în Palatul Beyilerbeyi de pe țărmul Bosforului. La Istanbul este primit de două ori de sultanul Abdul Aziz și se întâlnește cu miniștrii, cu șefii misiunilor diplomatice. Bosforul și orașul aflat între Orient și Occident l-au impresionat. Șederea la Istanbul a atenuat o parte din tensiuni. Apartenența lui Carol la o familie monarhică europeană și tactul său în relațiile cu oficialii otomani au dat rezultate. Carol este recunoscut ca domn ereditar. Călătoria a durat două săptămîni, între 9 și 21 octombrie, și a fost un succes diplomatic. La întoarcere Carol nota că „vizita a costat 20 000 de galbeni (24 000 de franci)“, deoarece prințul

Respect pentru numele cărții!

a trebuit să facă demnitarilor daruri prețioase și să împartă pretutindeni – la orice vizită – bacșișuri însemnate...

Întors la București, domnitorul este preocupat de liniștea supușilor săi, într-o țară cu o viață politică agitată. Guvernele se succed, crizele la fel, miniștrii demisionează ușor. Cele două grupări – liberală și conservatoare – sînt abia la început. Primul guvern, instalat chiar la 10 mai 1866, dirijat de Lascăr Catargiu, se destramă repede. Îi urmează altele cu aceeași soartă. În primii cinci ani de domnie au existat cinci guverne, iar parlamentul a fost dizolvat de șase ori.

Constituția lui Carol I

Constituția adoptată la 29 iunie/ 11 iulie 1866 a reprezentat o adevărată declarație de independență. Țara se numea încă oficial „Principatele Dunărene ale Moldaviei și Valahiei“

Cu toate acestea, Constituția lui Carol I insistă asupra păstrării Unirii de la 1859 și exclude orice referire atît la Înalta Poartă, cît și la Puterile Garante. În primul articol al legii fundamentale se stipulează: „Principatele Unite Române constituie un singur Stat indivizibil, sub denumirea România“. Iar în capitolul II, art.82-88, cele care reglementează succesiunea la tron, nu există nicio trimitere la vreo instanță din afara țării. Constituția specifică foarte limpede că „puterile constituționale ale Domnului sînt ereditare, în linie coborîtoare directă și legitimă“ de la Carol I de Hohenzollern și că, în lipsa de „coborîtori în linie bărbătească“, se va apela la rudele domnitorului. Era menționată și situația în care nici familia de la Sigmaringen n-ar fi putut oferi un moștenitor. În acest caz tronul era declarat vacant, iar